

Regeringen piner de fattigste

08. feb 2010 00:00 Få måneder på de laveste ydelser i Danmark er gift for børns trivsel og mulighed for succesfuld skolegang og uddannelse samt den sociale integration i samfundet, mener dagens kronikører

Morten Ejrnæs og Maja Müller

Flere humanitære organisationer har gjort opmærksom på, at behovet for julehjælp var langt større, end det tidligere har været. Efter nytår har journalisten Jesper Tynell modtaget Cavlingprisen for reportager om, hvordan beskæftigelsesministeren og ministeriet ulovligt har taget kontanthjælpen fra 250 familier og har forsøgt at tilsløre, at ny lovgivning har skabt fattigdom.

Det påkalder sig derfor særlig interesse, hvordan de ansvarlige ministre har reageret på disse oplysninger. Socialministeren er blevet spurgt, hvordan hun forholder sig til, at et stigende antal familier har søgt om julehjælp, og hun siger til de hjemløses blad, "Hus forbi", at den øgede søgning ikke nødvendigvis skyldes øget fattigdom, men at de fattige er blevet bedre til at søge hjælp. "Det er glædeligt, hvis den stigende efterspørgsel på for eksempel julehjælp er udtryk for, at de svage stillede danskere er blevet bedre til at bruge de glimrende tilbud, som den frivillige sociale sektor tilbyder." Hun afviser i en udtalelse til samme blad, at der kan blive tale om forhøjelse af forsørgelsesydelse. Hun siger om ydelsers niveau: "Nej, de har en størrelse, som sikrer, at det altid kan betale sig at arbejde."

Vores undersøgelse viser imidlertid, at det kun er en meget lille andel af dem, der har faktisk behov for hjælp, der overhovedet har søgt om hjælp fra de humanitære organisationer. 237 mennesker, der enten har modtaget starthjælp/introduktionsydelse eller nedsat kontanthjælp er inddraget i undersøgelsen, og heraf er det kun 16 procent, der har modtaget hjælp fra en velgørende organisation inden for et år.

Langt de fleste familier med de samme økonomiske problemer som dem, der har søgt julehjælp, har således skullet klare sig igennem julen (og resten af året) uden hjælp. Den nød, de humanitære organisationers uddeling af julehjælp afslører, er kun toppen af isbjerget.

Den skjulte nød er langt større. De fleste familier på de laveste ydelser lider alvorlige afsavn – ikke blot i forhold til at kunne holde jul som andre familier, men også i forhold til at få tre måltider mad, gå til tandlæge, besøge familie eller venner, og at børnene kan gå til fritidsaktiviteter. For fattige familier er det først og fremmest belastende til daglig at leve med afsavn af goder, som vi andre regner for selvfølgeligheder. Værst er det selvfølgelig for børnene, som i skole og daginstitution omgås børn, der er bedre klædt og kan deltage i aktiviteter, som koster penge.

Problemerne i de fattige familier rækker altså langt ud over, hvad et gavekort til en flæskesteg og julegodter kan råde bod på. En familie med børn vidste ikke, hvordan de skulle få tilberedt flæskestegen og få varmet sovsen, da gassen var blevet lukket. I denne familie var begge forældre på kontanthjælp, og i efteråret 2008 blev de ramt af 300 timers-reglen, og konen fik frataget sin kontanthjælp. Familien havde, efter at de faste månedlige udgifter var betalt, 195 kroner tilbage til rådighed til julemåneden. Knap et år senere har de stadig ikke fået åbnet for gassen, da de har sat sig i gæld for cirka 20.000 kroner, som de ikke har været i stand til at betale, til trods for at manden

i familien i dag har arbejde – et arbejde, han vel at mærke ikke har fået på grund af de lave ydelser, men på trods af dem. De lave ydelser har i denne familie kun bidraget til, at fattigdommen har bidt sig fast.

Konsekvenserne af at leve på de laveste ydelser er vidtrækkende. Når halvdelen af en families indkomst forsvinder, som det er tilfældet for familier, der rammes af 300 timers-reglen, har det alvorlige konsekvenser for alle i familien, også børnene.

For en familie med anden etnisk baggrund betød 300 timers-reglen, at deres 15-årige datter overvejede at droppe sine planer om en gymnasieuddannelse for at arbejde, at faderen blev bitter på det danske samfund, da han forgæves appellerede til skolen om hjælp, og at sønnen, der var flyttet hjemmefra, ville opgive sin kompetencegivende uddannelse for at tjene penge til familien, hvis nød han ikke syntes, at han kunne negligere.

Få måneder på lave ydelser er gift for børns trivsel og mulighed for succesfuld skolegang og uddannelse samt den sociale integration i samfundet. Efter et halvt år på én kontanthjælp skylder familien, som ikke tidligere havde gæld, nu over 45.000 kroner væk. Penge, som blandt andet er brugt til computer til datteren til hendes gymnasieuddannelse samt til at få mad på bordet.

Som eksemplerne viser, må familierne ofte stifte gæld blot for at klare sig igennem hverdagen, og ofte bliver gælden så stor, at familierne fastlåses i fattigdom. En undersøgelse foretaget af AE-rådet i 2008 viser, at 300 timers-reglen især rammer de svage. Knap 43 procent af de kontanthjælpsmodtagere, der på daværende tidspunkt var ramt af 300 timers-reglen, befandt sig i matchgruppe 4, som indeholder nogle af de svageste grupper i samfundet.

Mere end 10 procent af de kontanthjælpsmodtagere, der var ramt af 300 timers-reglen, havde modtaget offentlige overførselsindkomster uafbrudt i 10 år. Endelig havde knap halvdelen af de ramte modtaget offentlige ydelser mere end fire år. Varigheden af ledighed, begrænsninger i kompetencer samt helbredsproblemer spiller således en stor rolle for denne gruppes muligheder for at indfri de krav, arbejdsmarkedet i dag stiller.

Pisk virker ikke for personer, der er så marginaliserede i forhold til det ordinære arbejdsmarked, at de ikke har reelle muligheder for at finde et ordinært job. Den beskæftigelsesfremmende effekt, som var intentionerne bag reglen, modvirkes endvidere af finanskrisen og stigende arbejdsløshed. De lave forsørgelsesydelse har dermed først og fremmest bidraget til, at flere af de svageste i samfundet fattiggøres.

Denne fattigdom er dog slet ikke en konsekvens af finanskrisen. Den nye fattigdom er paradoksalt nok blevet skabt i en opgangstid, hvor langt de fleste danskere blev rigere og rigere. Det er regeringen, som gennem lovgivning om starthjælp, varighedsbegrænsning på den høje kontanthjælp, kontanthjælpsloft og 300 timers-regel har gjort de i forvejen fattigste endnu fattigere.

For regeringen har det imidlertid været magtpåliggende at nedsætte ydelserne. Cavlingprismodtageren Jesper Tynell har som tidligere nævnt fået prisen, fordi han har påvist, at finansminister Claus Hjort Frederiksen (V) og Beskæftigelsesministeriet har brudt loven. Familier er uretmæssigt blevet frataget deres ydelser.

Det er imidlertid meget sigende, at Claus Hjort Frederiksen ikke i den anledning har udtrykt nogen

form for beklagelse af, at der er begået ulovligheder, og at disse er gået ud over nogle af de i forvejen fattigste og svageste i Danmark. I et interview den 8. januar 2010 fastslår han: "Det, der piner mig i denne her sag, det er jo sådan set, den mistænkeliggørelse, der bliver gjort af embedsmændene i Beskæftigelsesministeriet. Det er topprofessionelle folk, der har gjort en kæmpeindsats."

De humanitære organisationers oplysninger om voksende fattigdom og nød har ikke pint socialminister Karen Elleman (V), men blot givet hende anledning til at glæde sig, hvis de mest udsatte af blevet bedre til at bruge de velgørende organisationers glimrende tilbud, og hun har ingen planer om at mildne fattigdommen ved at forhøje ydelserne.

Cavlingprismodtagerens afsløringer piner ganske vist Claus Hjort Frederiksen, men ikke fordi de har vist, at ministeren forsætligt og ulovligt har gjort 250 familier ekstremt fattige, men fordi topprofessionelle embedsmænd bliver mistænkeliggjort. Regeringen piner fortsat ufortrødent de fattige.

Morten Ejrnæs og Maja Müller er sociologer og forskere ved projektet og undersøgelsen "Konsekvenser af at have de laveste ydelser som forsørgelsesgrundlag", der udføres i et samarbejde mellem forskere fra CASA, RUC, AAU og KU. Projektet finansieres af Rådet for Socialt Udsatte